

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного,
доктору історичних наук, професору
Андрію ХАРУКУ

ВІДГУК

**офіційного опонента докторки історичних наук, професорки Автушенко
Ірини Борисівни на дисертацію Онищука Олександра Сергійовича
на тему: «Приватні військові компанії як засіб реалізації зовнішньої
політики Російської Федерації (1992 – 2023)», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія»
галузі знань 03 Гуманітарні науки**

Актуальність теми дисертації. Актуальність обраної теми зумовлена суттєвими трансформаціями сучасної системи міжнародних відносин і безпеки, в межах яких спостерігається зростання ролі недержавних приватних військових компаній. Упродовж 1992–2023 рр. Російська Федерація сформувала практику використання приватних військових компаній (далі – ПВК) як інструменту реалізації власної зовнішньої політики, що дозволяє поєднувати офіційні та неофіційні механізми впливу на міжнародній арені.

Особливої гостроти ця проблематика набула в умовах сучасних збройних конфліктів, де ПВК виступають важливим елементом гібридних стратегій, забезпечуючи досягнення політичних, військових та економічних цілей держави без формального визнання її участі. Така практика створює серйозні виклики для системи міжнародного права та глобальної безпеки, зокрема у контексті відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права.

В умовах повномасштабної агресії Російської Федерації проти України

дослідження ролі приватних військових компаній набуває не лише наукового, а й вагомого практичного значення, оскільки сприяє глибшому розумінню механізмів ведення сучасних конфліктів та виробленню ефективних підходів до протидії відповідним загрозам.

Ступінь наукової розробленості теми свідчить про наявність значного масиву наукових праць, присвячених діяльності приватних військових компаній у контексті міжнародної безпеки та воєнних конфліктів. Водночас у вітчизняній та зарубіжній історіографії недостатньо комплексно досліджено саме використання ПВК Російською Федерацією як цілісного інструменту зовнішньої політики у хронологічних межах 1992 – 2023 рр. Більшість наявних досліджень мають фрагментарний характер, зосереджуючись на окремих регіональних кейсах або діяльності конкретних структур, що зумовлює необхідність системного та узагальнюючого аналізу.

Таким чином, обрана тема є своєчасною, суспільно значущою, має належний рівень наукової новизни та відповідає актуальним потребам розвитку сучасної історичної науки.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Національної академії та кафедри. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану наукової і науково-технічної діяльності Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Дисертантом у межах наукового оперативного завдання «Досвід ведення бойових дій в особливих умовах урбанізованої місцевості», що виконувалося колективом кафедри історії війн і воєнного мистецтва Національного університету оборони України на доручення Центрального воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України від березня 2023 р., у співавторстві опрацьовані матеріали щодо особливостей комплектування, підготовки і тактики підрозділів російської ПВК «Вагнер» під час широкомасштабної агресії Росії проти України у 2022 – 2023 рр., зокрема у боях за міста Соледар і Бахмут (інв. НУОУ від 12.07.2023 № 12381).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна праця є самостійним

науковим дослідженням. Основні положення дисертації, результати наукових досліджень, висновки та надані рекомендації є особистим науковим здобутком автора. У дисертаційній роботі використано лише ті результати з наукових публікацій, оприлюднених у співавторстві, що є власним науковим доробком дисертанта.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Усебічне вивчення дисертації та знайомство з науковим доробком здобувача призводить до висновку в доречності і достовірності даного дослідження. Дисертантом ретельно обґрунтована актуальність та наукова новизна теми, чітко визначено об'єкт та предмет, мета та завдання, хронологічні рамки дослідження. Дисертація Онищука Олександра Сергійовича демонструє високий рівень джерельної та фактологічної бази.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше узагальнено і систематизовано досвід створення та функціонування в Росії приватних військових компаній у 1992 – 2023 рр.; розкриті генеза та трансформація російських парамілітарних формувань у приватні військові компанії; встановлені основні чинники та розкрито механізм їх впливу на виникнення, розвиток та функціонування приватних військових компаній у Російській Федерації; з'ясовано особливості використання Російською Федерацією приватних військових компаній у реалізації національних інтересів на території Сирії та країн Африки; досліджено завдання, організацію, озброєння, особливості комплектування, підготовки й тактики підрозділів російських приватних військових компаній у війні в Україні у 2014 – 2023 роках; запропоновано періодизацію створення та розвитку приватних військових компаній в Російській Федерації, за критерій якої обрано трансформацію завдань, що покладалися на ці формування в контексті реалізації Росією своєї зовнішньої політики; встановлені тенденції розвитку російських приватних військових компаній.

Повнота викладення основних результатів дисертаційного

дослідження у наукових фахових виданнях, зарахованих за темою дисертації, та перелік наукових праць, які відображають основні результати дослідження. Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 17 наукових публікаціях: у 2-х монографіях (в 1 – одноосібний розділ, видана українською й англійською мовами; в 2-й – стаття в розділі монографії), у 3 наукових статтях (у 2 одноосібних фахових виданнях України категорії «Б» та 1 у співавторстві включеному до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України, проіндексованих у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science Core Collection та входить до 1 квартилю (Q1), а також у 12 одноосібних матеріалах науково-практичних конференцій і семінарів.

Загальний обсяг та якість опублікованих дисертантом праць і виступів на наукових форумах дозволяють дійти висновку про достатню апробацію результатів дисертаційного дослідження Олександра Онищука.

Наукове значення та практична цінність виконаного дослідження. Науково-теоретичне значення та прикладна цінність дисертаційної праці Олександра Онищука полягає у сприянні подальшим воєнно-історичним дослідженням за цією проблематикою та підготовці висококваліфікованих військових фахівців, розширенню їх знань та пошуку пріоритетних і результативних шляхів протидії країні-агресору, забезпечення національної безпеки України як суверенної і незалежної держави.

Викладені у дисертації матеріали, окремі теоретичні висновки, положення й узагальнення мають прикладний характер і можуть бути використані: у процесі підготовки військових фахівців тактичного, оперативного та стратегічного рівнів, зокрема під час вивчення навчальних дисциплін «Загальна тактика» та «Розвідувальна підготовка» Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, «Загальна тактика», «Управління діями та тактика підрозділів рівня роти» та «Розвідка та іноземні армії» Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова, «Історія воєнного мистецтва» та «Історія воєнної стратегії», які викладаються в Національному

університеті оборони України тощо. Положення та висновки дисертації впроваджені в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт від 29 жовтня 2025 р., додаток І), Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт від 26 грудня 2025 р., додаток І) та Національного університету оборони України (акт від 19 липня 2024 р., додаток І).

Оцінка змісту, завершеності та оформлення дисертації. На основі ретельного вивчення змісту дисертації Олександра Онищука слід визнати дотримання ним норм написання дисертаційного дослідження і зв'язну логічну побудову тексту, що складається із змістовних україномовної і англійської мовної анотацій, списку опублікованих праць за темою дисертаційного дослідження, змісту роботи, списку умовних скорочень, чотирьох розділів дисертації, кожен з яких містить по кілька підрозділів (усього 9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури (усього 737 найменувань), додатків.

У вступній частині фахово і кваліфіковано викладено необхідні положення дисертаційного дослідження: актуальність теми дослідження, зв'язок роботи з науковими планами і темами, мету, об'єкт і предмет дослідження, хронологічні і територіальні межі, окреслено методологію, наукову новизну і практичну значимість отриманих результатів, надано інформацію про наукову апробацію і особистий внесок здобувача, структуру дисертаційного дослідження.

У першому розділі роботи **«Історіографія, джерельна база та методи дослідження»** узагальнено, проаналізовано і систематизовано історіографію, джерельну базу та методологічні засади дослідження. Підрозділ 1.1. *«Історіографія теми дисертаційного дослідження»* справляє враження змістовно насиченого. Дисертант продемонстрував широку обізнаність із джерельною базою та зробив спробу охопити основні сегменти історіографії (російської, білоруської, західної та української).

Автор слушно зауважує на «закритість» теми для російського наукового середовища, пояснюючи це незацікавленістю російських авторів певною

проблематикою через її «закритість» (с. 42). Важливим є акцент на тому, що російські автори переважно зміщують фокус на критику західних ПВК, уникаючи системного аналізу власних парамілітарних структур. У підсумку підрозділ має добру джерельну основу і відображає актуальність теми.

У підрозділі 1.2. *«Джерельна база дослідження»* проаналізовано основні групи джерел, на яких ґрунтується дисертаційне дослідження. Автор зібрав надзвичайно широку та різнопланову джерельну базу, яка охоплює як класичні (нормативно-правові акти, архівні документи), так і сучасні, нетрадиційні для історичних досліджень джерела (журналістські розслідування, інтерв'ю, мультимедійні матеріали). Такий підхід є виправданим з огляду на специфіку теми, однак потребує більш чіткого методологічного обґрунтування – зокрема щодо критеріїв відбору, рівня достовірності та способів верифікації інформації.

Автор залучив специфічні джерела, такі як матеріали допитів полонених найманців ПВК «Вагнер». Це дозволяє розглянути об'єкт дослідження під різними кутами: юридичним, військово-тактичним та соціо-психологічним.

Особливої уваги заслуговує компаративний підхід до міжнародного права (Документ Монтре, Женевські конвенції) та внутрішнього російського законодавства. Автор влучно використовує Кримінальний кодекс РФ як джерело, що підтверджує правовий парадокс існування російських ПВК поза межами легального поля самої Росії.

Позитивно слід оцінити залучення архівних матеріалів та документів українських державних установ, що підвищує наукову новизну роботи. Водночас сам автор визнає їх обмежену інформативність щодо предмета дослідження, що потребує більш чіткого пояснення їх ролі у формуванні висновків.

Джерельна база є структурно різноманітною, інформативно змістовною та у своїй сукупності достатньою для реалізації поставлених у дисертації мети й завдань дослідження.

Підрозділ 1.3. *«Методи дослідження»* базується на низці загальнонаукових принципів наукового пізнання: об'єктивності, історизму,

соціального підходу, системності та міждисциплінарності. Основою реалізації зазначених принципів став різноманітний методологічний інструментарій, що обумовлений специфікою предмета, метою та визначеними завданнями дослідження. Під час дослідження використані метод OSINT, спеціальні історичні методи наукового пізнання, зокрема хронологічний, проблемно-хронологічний, історико-генетичний, періодизації, типологізації, порівняння та загальнонаукові логічні (аналіз і синтез, індукція та дедукція).

Автор демонструє обізнаність із широким колом джерел і наукових підходів, намагається поєднати історичні, правові та політичні аспекти дослідження, що відповідає принципу міждисциплінарності. Також позитивним є прагнення систематизувати понятійний апарат і окреслити власну дослідницьку позицію.

У другому розділі **«Передумови створення та діяльність приватних військових компаній Російської Федерації (1992 – 2013)»** автор розглядає процес формування організаційних, політичних і соціально-економічних передумов виникнення ПВК у Росії після розпаду СРСР. Проаналізовано участь російських добровольчих і парамілітарних формувань у збройних конфліктах 1990-х – початку 2000-х років, їх еволюцію, особливості функціонування та роль у просуванні зовнішньополітичних інтересів держави. Зокрема, підрозділ 2.1. *«Російські парамілітарні формування як прообраз приватних військових компаній»* присвячений аналізу російських парамілітарних формувань як історичного підґрунтя становлення приватних військових компаній і загалом справляє позитивне враження як змістовний та ґрунтовно опрацьований. Дисертант послідовно простежує еволюцію добровольчих формувань від початку 1990-х років до сучасних структур, що дозволяє окреслити історичну тяглість явища та його трансформацію у більш організовані форми, наближені до ПВК.

Автор показав зв'язок між парамілітарними структурами, державними інтересами та гібридними механізмами впливу, що має наукову новизну і практичне значення.

У підрозділі 2.2. «Створення приватних військових компаній та їх перше використання Російською Федерацією для реалізації своїх національних інтересів (2003 – 2013 рр.)» присвячений аналізу становлення приватних військових (охоронних) компаній у Російській Федерації та їх використання як інструменту реалізації державних інтересів у період 2003 – 2013 років. Автором здійснено ґрунтовну реконструкцію процесу виникнення російських ПВК, починаючи від охоронних структур кінця 1990-х років до формування більш організованих і функціонально розширених компаній початку 2010-х років. Детально висвітлено роль таких структур, як «Антитерор-Орел», «Moran Security Group», «РСБ-Груп» та «Vega», що дозволяє простежити еволюцію цього феномену. Автор дійшов висновку, що Росія, яка офіційно не брала участі в операціях на території Іраку та інших іноземних держав, через приватні військові (охоронні) компанії могла вирішувати там свої зовнішньополітичні та, передусім, економічні інтереси (с. 181).

Дисертант робить акцент на зв'язку приватних військових компаній із державними структурами Російської Федерації, зокрема спецслужбами (ФСБ, ГРУ) (с. 182, 184-185, 190, 192), що підсилює аргументацію щодо їх використання як інструменту гібридної політики. Автор переконливо доводить, що формальна «приватність» таких структур часто має умовний характер.

Вагомим здобутком є детальний аналіз діяльності «Слов'янського корпусу» як першої спроби системного залучення російських найманців у Сирії. Використання цитат безпосередніх учасників подій (с. 187-188, 190) значно підсилює емпіричну складову дослідження та надає йому прикладного характеру.

Автор логічно підводить до формування ПВК «Вагнер» як якісно нового етапу розвитку російських приватних військових структур, що є важливим для розуміння подальших процесів після 2014 року. Загалом підрозділ демонструє високий рівень опрацювання джерельної бази, системність викладу та прагнення автора до комплексного осмислення досліджуваного явища.

У третьому розділі «Використання Російською Федерацією приватних

військових компаній для вирішення воєнно-політичних завдань у Сирії та країнах Африки» проаналізовано практику застосування російських ПВК як інструменту реалізації зовнішньої політики та силового впливу за межами держави. У підрозділі 3.1. *«Використання Російською Федерацією приватних військових компаній у Сирії»* автор демонструє значний обсяг опрацьованих джерел, зокрема журналістських розслідувань, аналітичних матеріалів і відкритих даних, що дозволяє сформувати розгорнуте уявлення про масштаби та характер діяльності російських ПВК у Сирії. Сильним боком підрозділу є детальний опис діяльності різних структур (ПВК «Вагнер», «Патріот», «Щит», «Vega»), а також спроба їх функціональної диференціації (бойові дії, охорона об'єктів, тренування формувань тощо). Автор переконливо показує зв'язок між військовою присутністю ПВК та економічними інтересами Російської Федерації, зокрема у сфері контролю над енергетичними ресурсами Сирії. Важливою є також увага до механізмів фінансування, мотивації найманців і взаємодії ПВК із державними структурами РФ.

Підрозділ містить обґрунтований висновок про те, що російські ПВК у Сирії виконують не лише допоміжні військові функції, а й виступають інструментом реалізації зовнішньоекономічних інтересів держави, що є важливим науковим результатом.

У підрозділі 3.2. *«Використання приватних військових компаній для вирішення економічних, військових і політичних завдань на Африканському континенті»* автор опрацював значну кількість аналітичних матеріалів, звітів міжнародних організацій, журналістських розслідувань та експертних оцінок, що дозволило комплексно висвітлити досліджувану проблему. Виділення трьох ключових елементів «бізнес-моделі» ПВК («військовий», «економічний» та «політичний») є вдалим аналітичним підходом, який сприяє систематизації матеріалу та кращому розумінню механізмів впливу.

Детальний розгляд кейсів Судану, ЦАР, Лівії та Малі дозволяє не лише ілюструвати загальні положення, але й продемонструвати специфіку застосування ПВК у різних регіональних контекстах.

У четвертому розділі **«Участь приватних військових компаній Російської Федерації у війні в Україні (2014 – 2023)»** аналізується використання ПВК як інструменту «гібридної війни» на початковому етапі російської агресії (2014 – 2015 рр.) та їх подальша еволюція.

У підрозділі 4.1. *«Участь російських приватних військових компаній в окупації Криму та у бойових діях на території Донецької і Луганської областей України у 2014 – 2015 рр.»* автор демонструє значний обсяг опрацьованих джерел, включаючи журналістські розслідування, матеріали СБУ та інші документи, що дозволяє відтворити досить детальну картину діяльності приватних військових компаній. Серед безперечних переваг підрозділу варто відзначити спробу реконструкції організаційної структури та механізмів функціонування ПВК «Вагнер» та наведення конкретних епізодів бойових дій (зокрема, боїв за Луганський аеропорт, Дебальцеве, опорний пункт «Сергій» с. 293), а також аналіз матеріального стимулювання найманців і мотиваційних чинників їх участі с. 290.

У підрозділі 4.2. *«Завдання, склад, озброєння, особливості комплектування, підготовки та застосування підрозділів російських приватних військових компаній у широкомасштабній агресії Російської Федерації проти України у 2022 – 2023 рр.»* детально розглянуто еволюцію ролі ПВК, зокрема «Вагнер», у структурі російських сил, особливості їх комплектування, включаючи вербування ув'язнених, а також специфіку підготовки та застосування на полі бою. Особливої уваги заслуговує реконструкція організаційно-штатної структури підрозділів і тактики їх дій, що є важливим для розуміння сучасних форм ведення бойових дій. Загалом підрозділ 4.2 є змістовним, інформативним і має вагомому наукову та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

У цілому позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Онищука Олександра Сергійовича, слід зазначити деякі дискусійні положення та зауваження:

1. У підрозділі 1.1. *«Історіографія теми дисертаційного дослідження»*

класифікація історіографії на «загальні військово-історичні праці» та «спеціальні» праці виглядає дещо спрощеною і не повністю відповідає сучасним підходам історіографічного аналізу. Доцільно було б застосувати більш розгалужені критерії – проблемно-тематичний, хронологічний або методологічний – що дозволило б глибше показати еволюцію наукових поглядів на феномен приватних військових компаній.

Простежується певна асиметрія в аналізі різних історіографічних сегментів. Західна історіографія подана більш узагальнено і фрагментарно порівняно з українською, хоча саме вона формує значну частину теоретичних підходів до дослідження ПВК (зокрема у площині безпекових студій, міжнародних відносин та правового регулювання). Було б доцільно глибше розкрити концептуальні рамки, запропоновані західними авторами, а не обмежуватися описом окремих кейсів (наприклад, діяльності ПВК «Вагнер»).

Разом із тим, сама структура викладу має описовий характер і переважно зводиться до переліку праць із коротким переказом їх змісту. Це знижує аналітичну цінність підрозділу, оскільки бракує узагальнень, порівняльного аналізу позицій дослідників та чіткого виокремлення наукових шкіл.

2. У підрозділі 1.2. *«Джерельна база дослідження»* доцільно було б чіткіше розмежувати джерела за їх походженням (офіційні, неофіційні, особисті, мас-медійні), а також окремо виділити джерела первинні та вторинні.

Автор фактично перелічує групи джерел та їх зміст, але недостатньо уваги приділяє їх критичному аналізу. Зокрема, майже відсутня оцінка ступеня репрезентативності джерел, їх обмежень, можливих викривлень інформації (особливо це стосується матеріалів допитів, журналістських розслідувань, інтерв'ю та пропагандистських виступів). Хоча вони є цінним емпіричним джерелом для дослідження сучасних конфліктів, автору слід би було чіткіше окреслити їх місце в системі джерел, а також підкреслити необхідність їх перехресної перевірки.

Дисертант підручники й навчальні посібники відносить до джерельної бази хоча за своєю природою вони належать до історіографії.

3. У підрозділі 2.1. *«Російські парамілітарні формування як прообраз приватних військових компаній»* подекуди простежується емоційно-оцінна лексика та публіцистичний стиль, наприклад, використання характеристик на кшталт «живодер», «садист», «злочинний режим» (с. 169-170), що не повною мірою відповідає вимогам академічної неупередженості. Для наукового дослідження бажано дотримуватися більш нейтрального стилю викладу.

Варто чіткіше структурувати матеріал, оскільки спостерігається надмірна деталізація окремих епізодів (зокрема опис діяльності конкретних підрозділів, біографічних даних їхніх учасників, окремих бойових епізодів) (с. 162, 165-166, 168-170, 171-175) що перевантажує текст і відволікає від головної дослідницької мети – обґрунтування тези про генезис ПВК. Доцільно було б узагальнити ці дані та виділити ключові тенденції.

4. У підрозділі 2.2. *«Створення приватних військових компаній та їх перше використання Російською Федерацією для реалізації своїх національних інтересів (2003 – 2013 рр.)»* автор виходить за окреслені хронологічні межі підрозділу (с. 181, 185, 187, 190-194). У низці фрагментів (зокрема щодо діяльності окремих компаній або перебігу подій у Сирії) спостерігається перевантаження деталями, що ускладнює виділення ключових аналітичних висновків. Доцільно було б частину фактологічного матеріалу узагальнити. Дисертант широко використовує свідчення учасників подій та журналістські розслідування, однак не завжди достатньо критично аналізує їх достовірність і можливу упередженість, що є важливим для наукового дослідження.

5. У підрозділі 3.1. *«Використання Російською Федерацією приватних військових компаній у Сирії»* спостерігається певна описовість викладу та перевантаженість фактичним матеріалом без належного рівня узагальнення. Значні за обсягом фрагменти (зокрема щодо бойових епізодів або біографічних деталей окремих осіб) не завжди працюють на досягнення дослідницької мети підрозділу та ускладнюють сприйняття основних висновків.

Джерельна база, хоча й широка, значною мірою складається з журналістських розслідувань, публіцистики та матеріалів із потенційно

високим рівнем суб'єктивності. Автор недостатньо критично підходить до оцінки таких джерел, інколи подаючи дискусійні або неперевірені твердження як встановлені факти. Це особливо помітно у фрагментах, що містять емоційно забарвлені характеристики окремих осіб (с. 226).

У тексті простежується певна тенденційність і використання оціночної, подекуди публіцистичної лексики, що не повною мірою відповідає вимогам наукового стилю. Окремі формулювання (зокрема щодо моральних якостей фігурантів або політичних оцінок (с. 226-227, 234, 237) доцільно було б замінити на більш нейтральні й академічно виважені.

6. У підрозділі 3.2. доцільним було б чіткіше розмежувати діяльність різних ПВК та їхню роль, оскільки основна увага зосереджена переважно на ПВК «Вагнер», тоді як інші структури розглядаються поверхово.

7. У підрозділах 4.1. та 4.2. простежується недостатня критичність до джерел. Значна частина наведених даних походить із журналістських матеріалів, інтерв'ю анонімних осіб або повідомлень спецслужб, які самі по собі потребують верифікації та зіставлення з альтернативними джерелами.

Розділ перевантажений деталями, зокрема технічними характеристиками озброєння, чисельними показниками, описами окремих боїв, цитатами та прикладами. Частина цієї інформації подана без достатнього узагальнення та аналітичного осмислення, що ускладнює сприйняття тексту і відволікає від основної дослідницької проблеми. Доцільним було б скоротити описові фрагменти та чіткіше виокремити авторські висновки.

Особливо дискусійним є твердження про те, що ПВК «Вагнер» була «єдиною» російською ПВК на території України у 2014 – 2015 рр. (с. 297). Це положення потребує або більш переконливого доказу, або обережнішого формулювання, оскільки сам же дисертант (с. 167) зазначає, що: ««Імперський легіон» став однією з організацій, які Росія використала під час окупації Криму та частини Донбасу у 2014 р.».

Загальний висновок. Висловлені зауваження несуть рекомендаційний характер і не впливають на загальну оцінку дисертаційного дослідження та не

знижують його наукового рівня. З огляду на викладене, дисертація Онищука Олександра Сергійовича «Приватні військові компанії як засіб реалізації зовнішньої політики Російської Федерації (1992 – 2023)», за науковою новизною, обґрунтованістю, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів відповідає кваліфікаційним вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), та вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 «Історія та археологія», галузі знань 03 – Гуманітарні науки.

Офіційний опонент:

Завідувачка кафедри теорії та історії держави і права
Національного транспортного університету
докторка історичних наук, професорка

Ірина АВТУШЕНКО

